

Політика в мові, мова в політиці

«Сучасний світ понадміру динамізувався...», – слушно зауважує автор монографії «Політичне сьогодення української мови». Динамізувалася, зрозуміло, і сама мова, позаяк вона, на переконання Миколи Степаненка, покликана документувати світ. Політика – органічний складник наповненого таїни світу, до того ж вельми специфічний і промовистий. У цій царині, як у фокусі, віддзеркалене довкілля в усьому його багатогранні. Обрання основним джерелом дослідження публіцистичного дискурсу, представленого різними жанровими модифікатами, є виправданим, можливо, навіть найефективнішим для рецензованої праці. Її автор провів велику дослідницьку роботу. По-перше, він представив новачий лексичний корпус української мови періоду 2004–2016 років. А ця доба, як відомо, рясна на події, що наскрізно пронизують усі сфери буття держави України. Запропоновано цікаву й результативну семасіологічну процедуру, оперту на екстралінгвальні чинники. Мовні факти послідовно покласифіковано за хронологічним принципом, що також можна вважати одним із важливих пріоритетів студії Миколи Степаненка.

Перший (інтродуктивний) і третій (висновувальний) розділи вибудовані в логічній послідовності, власне мовні явища проаналізовано крізь призму суспільних пертурбацій, отже, маємо довершений соціолінгвістичний коментар до тих найсутніших змін, які в Україні спричинили вже завершена Помаранчева революція та Революція Гідності, що, за образним висловлюванням, нині переростає в Е(е)волюцію Гідності.

Другий розділ праці – вартий високої оцінки зразок перифрастичного словника. Схвалюємо тематичний принцип групування описових зворотів, уважаємо довершеною структуру лексикографічної дефініції. Кваліфіковано проінтерпретований лексикографічний матеріал з успіхом використовуватимуть не тільки лінгвісти (лексикологи, семасіологи, лексикографи, соціолінгвісти, граматики, фразеологи, неологи), а й історики, культурологи, політологи, соціологи. За словниковими гаслами справді-таки можна реконструювати в чіткій послідовності перебіг політичних подій в Україні доби двох останніх революцій. Упевнені, що Микола Іванович продовжить розпочату справу,

тому чекаємо на подальші його наукові відкриття й лексикографічні студії.

*Доктор філологічних наук, професор,
завідувачка кафедри української мови
Ніжинського державного
університету імені М. В. Гоголя
Надія Бойко*

Перифрази в системі мовних індикаторів суспільно-політичних трансформацій сьогодення

Із-поміж тих українських лінгвістів, які ретельно досліджують найсучасніші мовні зміни, – Микола Іванович Степаненко. Низку його граматичних розвідок, присвячених проблемі багаторівневої організації речення, логічно продовжує рецензована монографія. Її не можна назвати класичною граматичною студією, оскільки в полі зору автора поряд із перифразами, побудованими за моделлю різнотипних словосполучень і речень, опинилися лексичні оказіоналізми, потенційні слова, фразеологізми. Осердям же роботи є описові граматично поліфункційні найменування людей (політиків, державних, громадських діячів і т. ін.), подій, суспільних явищ (Революції на граніті, Помаранчевої революції, Революції Гідності, мовних законів, політичних партій, форм правління тощо).

Авторові вдалося зібрати й належно покласифікувати великий за обсягом фактаж. Розумію з власного досвіду, яка це важка робота, яких надзусиль вона вимагала, як нелегко впорядковувати матеріал, що досить часто не корелює з літературною мовою. Залишати ж його за дослідницькими берегами не можна: він не «вписується» у сферу узуалізації, але промовисто демонструє найзнаковіші суспільні зміни. Лексикографічна розвідка, яку підготував Микола Іванович, – важливе фактологічне джерело, що дасть змогу відтворити новітні події в їхньому часовому розгортанні, з'ясувати особливості реагування суспільства на ті або ті виклики. Зрештою, це надійний документ, який оригінально й об'єктивно зафіксував історію останніх років.

*Доктор філологічних наук,
професор, завідувачка кафедри прикладної
лінгвістики Одеського національного
університету імені І. І. Мечникова
Наталія Кондратенко*